

Náučný chodník Buchlov

Kraj:	Trenčiansky
Okres:	Prievidza
Geomorfologická jednotka:	Vtáčnik
Geologická jednotka:	sopečné pohorie
Chránené územia:	Chránená krajinná oblasť Ponitrie a prírodná rezervácia Buchlov
Prístup:	bus Bystričany a pešo po modrej turistickej značke 7,5 km (3 h, prevýšenie 390 m) / bus Kamenec pod Vtáčnikom a pešo po žltej a modrej turistickej značke 6,8 km (2,5 h, prevýšenie 360 m), resp. z rázcestia Gepňárova dolina 3,8 km (1,5 h, prevýšenie 250 m)
Východisko:	Bystričany, turistické rázcestie Bystričianska dolina (Z × M)
Trasa:	Bystričany, turistické rázcestie Bystričianska dolina - sedlo Zadná lúka - Buchlov (1 040 m) - Sladná skala (913 m) - Žarnov (840 m)
Dĺžka, prevýšenie:	4,9 km, prevýšenie: 500 m stúpanie a 300 m klesanie
Čas prechodu:	3 h
Počet zastávok:	8
Náročnosť:	stredne náročná až náročná trasa (dlhý prístup k východisku, prevýšenie, exponovaný terén)

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske, historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa je súběžná so zelenou a žltou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 1983, 1990 obnova

Aktuálny stav: Chodník je v dobrom stave a udržiavaný.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: ŠOP SR, Správa Chránenej krajinskej oblasti Ponitrie, Samova 3, 949 01 Nitra, tel. 037 / 6515 420

Upozornenia: (1) V najvyšších polohách trasy (v oblasti hrebeňa Buchlov - Žarnov) môže byť prechod za mokra alebo snehu vzhľadom na exponovaný reliéf nebezpečný. (2) V časti trasy na území prírodnej rezervácie Buchlov (v oblasti hrebeňa Buchlov - Žarnov) je pohyb mimo chodníka zakázaný.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vzhľadom na dĺžku trasy včítane prístupu k nej, veľké prevýšenie a náročnosť terénu vhodný pre terénne vyučovanie len v obmedzenej miere a to iba pre starších žiakov.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Bystričany. Obec v južnej časti Hornonitrianskej kotliny južne od Prievidze rozkladajúca sa na rozsiahlom náplavovom kuželi, vybiehajúcom spod úpätia Vtáčnika, a na nive Nitry. Jej centrum leží pozdĺž potoka Bystrica; miestnymi časťami obce sú osady Vieska a Chalmová. Prvá písomná zmienka o Bystričanoch je z roku 1388, kedy patrili hradnému panstvu Sivý Kameň, neskôr pripadli hradu Hrušov či rodom Majténiovci, Huňadyovci a Kostolániovci. Obyvatelia sa zaoberali najmä poľnohospodárstvom a okrem bežných remesiel sitárstvom, šindliarstvom, garbiarstvom a výrobou drevených putní. V roku 1896 začal veľkostatkár Edmund Vépy Vogronič budovať lesnú úzkorozchodnú železnicu zo stanice pri Chalmovej do lesov Vtáčnika. V roku 1910 sa v obci začala stavať fabrika na výrobu stoličiek Thonet, no pre staticky nevyhovujúcu lokalitu nebola do prevádzky spustená. Stavebné pamiatky sa zachovali v Chalmovej - pôvodne románsky kostol sv. Anny z 12. storočia a kaštieľ z prvej polovice 17. storočia s parkom. Leží tu i termálne kúpalisko, ktoré vzniklo v roku 1923 pri prameňoch na tektonickom kontakte kotliny a Strážovských vrchov (viac > Lesnícky náučný chodník Chalmová - Malý Lubín). Medzi významných rodákov patrí slovenský geograf, geomorfológ a speleológ Jozef Jakál (1936).

Kamenec pod Vtáčnikom. Obec v južnej časti Hornonitrianskej kotliny južne od Prievidze rozkladajúca sa na rozsiahlom náplavovom kuželi pod úpäťm Vtáčnika. Vznikla zlúčením pôvodne samostatných obcí Horný Kamenec a Dolný Kamenec v roku 1955. Prvá písomná zmienka o Hornom Kamenci je z roku 1355, Dolný Kamenec, ktorý vznikol v jeho chotári, sa spomína v roku 1518. Obce vlastnili viaceré šľachtické rody (Kostolániovci, Rajčániovci, Papežovci, Šimoniovci, Brodziankovci, Majténiovci). V roku 1758 založili v Dolnom Kamenci **papiernický mlyn**, ktorý zásoboval papierom aj Bratislavu či Budapešť. Surovinou pre jeho výrobu boli staré handry, ktorých zber - handrárstvo - sa tu stal popri poľnohospodárstve, chove dobytka, oviec a kôz, garbiarstve, obuvníctve, kováčstve a spracúvaní dreva významnou formou zamestnania. Papiereň v dôsledku zavedenia strojovej výroby aj na území Slovenska v polovici 19. storočia zanikla (povyše obce pri Kamenskom potoku sú jej ruiny) a handrárska živnosť sa transformovala - v Hornom Kamenci založili v roku 1939 družstvo na textilné

odpadky, po roku 1946 vyrábalo krajčírsku vatu, mykanú priadzu a čipky, zriadila sa farbiareň, vydávali časopis Kamenčan. V Spoločenskom dome v obci zriadili v roku 2009 **Handrársku izbu** s expozíciou histórie kameneckého handrárstva ako i života, práce a tradícií obyvateľov. Najvýznamnejšou pamiatkou v obci je pôvodne neskorogotický rímskokatolícky kostol Všetkých svätých zo 16. storočia. Z obranného múru okolo neho sú zachované len základy. V obci stojí prícestná klasicistická socha sv. Vendelína (1808), pomník padlým v prvej svetovej vojne (1937) a nad ňou pri ceste do Gepňárovej (i Bystričianskej) doliny pomník padlým v druhej svetovej vojne (1975).

Prírodná rezervácia Buchlov. Chránené územie východne od Hornej Vsi v západnej časti pohoria Vtáčnik vyhlásené v roku 1984 na ochranu zachovaných prirodzených lesných a skalných spoločenstiev na morfológicky pestrom bočnom hrebeni pohoria budovanom vulkanickými horninami s tromi skalnatými vrcholmi - Buchlov (1 040 m n. m.), Sladná skala (913 m n. m.) a Žarnov (840 m n. m.). Výrazný hrebeň a skalné až bralné formy v jeho vrcholových častiach vznikli selektívnou eróziou v neogénnych vulkanických horninách vypreparovaním odolných andezitov lávového prúdu z menej odolných andezitových pyroklastík. Veľmi členitý terén tvoria miestami skalné steny a veže. Na tento exponovaný reliéf prevažne s južnou orientáciou sa viaže výskyt teplomilných spoločenstiev a lesov s dubom zimným (*Quercus petraea*), ktorý tu rastie v jednej z najvyšších polôh na Slovensku. Zvyšnú časť rezervácie zaberajú bukové lesy. Neďaleko sedla medzi Buchlovom a Sladnou skalou v blízkosti (mimo) rezervácie rastie vyše 370-ročný chránený strom jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*) s obvodom kmeňa viac ako 670 cm a výškou 35 m. Rezervácia je súčasťou rozsiahleho územia európskeho významu Vtáčnik (je súčasťou sústavy Natura 2000). Jednotlivé skalnaté vrcholy hrebeňa, sprístupnené turistickým značením s náučným chodníkom, poskytujú výnimočné výhľady.

Národná prírodná rezervácia Veľká skala. Chránené územie juhovýchodne od Bystričian v západnej časti pohoria Vtáčnik vyhlásené na ľavom svahu časti Bystričianskej doliny, resp. na prevažne východne orientovaných svahoch vrchu Veľká skala (820 m n. m.) v roku 1984 na ochranu fyto geograficky významnej lokality reliktnej borovice lesnej (*Pinus sylvestris*) na zvetrávajúcom vulkanickom podloží Vtáčnika. Andezitové bralá na strmých svahoch v podobe skalných stien a veží sú prejavom rozpadu okraja lávového prúdu Vtáčnika. V rozsiahlych blokoviškách z balvanov opadávajúcich zo stien a hromadiacich sa na úpäti svahov rastú okrem kvetnatých bučín (s bukom lesným) aj sutinové lipovo-javorové lesy s javormi, jaseňom a lipami. V dôsledku extrémnych terénnych podmienok nebolo územie hospodársky využívané, a tak majú porasty pralesovitý charakter.

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Ponitrie. Chránené územie vyhlásené v roku 1985 v dvoch susediacich - geologicky a tým aj inak odlišných - horských celkoch Tribeč a Vtáčnik zhruba medzi Nitrou a línou Prochoť - Podhradie pretiahnutého tvaru v dĺžke cca 55 km. **Tribeč**, ako jadrové pohorie, budujú najmä kryštalické bridlice, granodiority, vápence, dolomity a kremence. Jeho morfológicky osobitým a ojedinelým elementom sú 400 až 600 m vysoké nápadne čnejúce „hôrky“ lemujúce jeho ústredný chrbát od východu (napr. Plieška, Dúň, Veľký Lysec, Ploská, Člnok - Hôrka - Skalka) i západu (napr. Veľká skala, Hrdovická, Háj, Tábor). Sú to kvesty, ktoré vznikli na uklonených vrstvách relatívne voči okoliu odolnejších hornín - kremencov a vápencov. Veľkým Tribečom dosahuje maximálnu nadmorskú výšku 829 m. V dôsledku toho väčšinu územia porastajú dubovo-hrabové a dubové, vo vyšších polohách i bukové lesy a zväčša teplomilné rastlinné spoločenstvá so vzácnymi druhmi, napr. peniažtek slovenský, hrdobárka páchnuca, hrachor benátsky, kosatec nízky, hlaváčik jarný, poniklec veľkokvetý, ľalia zlatohlavá. Zhruba na línii Veľké Pole - Radobica naň severovýchodným smerom nadväzuje vulkanické pohorie **Vtáčnik**, budované najmä andezitmi a ich pyroklastikami, dosahujúce výšku 1 346 m (vrch Vtáčnik). To je príčinou, že v ňom prevažujú bukové a bukovo-jedľové lesy, v najvyšších polohách bukové porasty krovitého vzrastu, tzv. listnatá „kosodrevina“ s pôvodným smrekom a horskými druhmi (napr. mačucha cesnačkovitá, kamzičník rakúsky, chlpaňa lesná, iskerník platanolistý, prilbica moldavská a pozoruhodná škarda sibírska).

Faunu CHKO reprezentujú: rys, mačka divá, jelenia, v nižších polohách srnčia a diviacia zver, hojná je introdukovaná danielia a muflónia zver. Vzácnymi dravecami sú tu: orol kriklavý, orol kráľovský, hadiar krátkoprstý a včelár obyčajný. Veľmi vzácny (vo Vtáčniku) je jariabok hôrny. V rámci CHKO leží viacero rôzne veľkých území európskeho významu (najrozsiahlejšie sú Vtáčnik na severnom konci a Zobor na južnom) a rozsiahlu centrálnu časť Tribeča s jeho západným okolím tvorí chránené vtáčie územie Tribeč (obe kategórie sú súčasťou sústavy Natura 2000).

Názvy informačných panelov

1. Základné informácie
2. Lesné porasty
3. Prírodná rezervácia Buchlov
4. Geológia a geomorfológia
5. Rastlinstvo
6. Chránený strom Jaseň pod Buchlovom
7. Živočíšstvo
8. Chránená krajinná oblasť Ponitrie

